PIERWSZA ŁAWKA · ZESTAW KART PRACY · JĘZYK POLSKI · KLASA 7

Dział 6. Znaczenia w utworze

Symbol, alegoria, neologizm, inwokacja, ironia i komizm – jak je rozpoznać i jaką pełnią funkcję; przykłady z lektur klas 7–8. Sześć kart pracy: teoria z przykładami, ćwiczenia, utrwalenie, zastosowanie i dwa równoległe sprawdziany – z pełnym kluczem odpowiedzi.



Karta	Temat	Zadania
1	**Znaczenia w utworze – najważniejsze wiadomości** Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka	5 zad. 16 pkt
2	**Znaczenia w utworze – ćwiczenia podstawowe** Sprawdzam, czy rozumiem podstawy	5 zad. 15 pkt
3	**Znaczenia w utworze – utrwalenie** Zadania o wyższym poziomie trudności	5 zad. 10 pkt
4	**Znaczenia w utworze – w praktyce** Tekst, źródło, doświadczenie lub sytuacja z życia	4 zad. 12 pkt
5	**Sprawdzian: Znaczenia w utworze – grupa A** 20 minut · 16 pkt	6 zad. 16 pkt
6	**Sprawdzian: Znaczenia w utworze – grupa B** 20 minut · 16 pkt	6 zad. 16 pkt

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 zawiera najważniejsze wiadomości i przykłady – od niej warto zacząć.
- Karty 2–4 to ćwiczenia podstawowe, utrwalenie oraz zastosowanie wiedzy w tekście, na źródle lub w sytuacji z życia.
- Karty 5 i 6 to równoległe sprawdziany (grupa A i grupa B) z tymi samymi typami zadań i tą samą punktacją – gotowe na lekcję.
- Każda karta mieści się na osobnych stronach i ma własną punktację – można ją wydrukować osobno jako pracę domową, kartkówkę lub zastępstwo.
- Klucz odpowiedzi do wszystkich kart znajduje się na końcu zestawu. Wersja DOCX pozwala dowolnie edytować zadania.

Materiał oryginalny. Podstawa programowa 2017 w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 996). Pisownia według zasad od 1.01.2026. Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Znaczenia w utworze – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka



Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 16 pkt

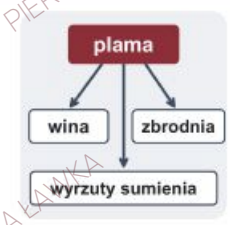
Przypomnij sobie

- **Symbol** – przedmiot, postać, zjawisko lub zdarzenie, które oprócz znaczenia dosłownego ma głębsze, ukryte znaczenie. Symbol jest **wieloznaczny**: można go odczytać na kilka sposobów. Przykład: krwawa plama na czole Balladyny oznacza winę, wyrzuty sumienia i zbrodnię, której nie da się ukryć.
- **Alegoria** – obraz, postać lub cała historia, która ma **jedno**, stałe i umowne znaczenie. Odczytujemy ją jak szyfr: lis – spryt, wilk – siła i okrucieństwo, lew – władza, jagnię – bezbronność. Kobieta z wagą i opaską na oczach oznacza sprawiedliwość. Bajki Ignacego Krasickiego są alegoriami: zwierzęta przedstawiają ludzi.
- **Symbol czy alegoria?** Zadaj pytanie: ile znaczeń ma ten znak? Jedno, łatwe do odczytania – alegoria. Kilka, które wymagają interpretacji – symbol.
- **Neologizm** – nowy wyraz utworzony przez autora albo nowe znaczenie znanego wyrazu. Poeta tworzy neologizmy, by nazwać coś niezwykłego, zaskoczyć czytelnika i zbudować nastrój. Wiele neologizmów tworzył Bolesław Leśmian. Nowe wyrazy powstają też w codziennym języku, np. *hulajnogista*.
- **Inwokacja** – uroczysty zwrot na początku utworu (zwykle epopei) do bóstwa, Muzy albo kogoś ważnego, często z prośbą o natchnienie lub pomoc. W *Panu Tadeuszu* poeta zwraca się do ojczyzny: „Litwo! Ojczyzno moja! ty jesteś jak zdrowie”. Potem prosi Matkę Boską: „Panno święta, co Jasnej bronisz Częstochowy / I w Ostrej świecisz Bramie!”. Inwokacja wprowadza temat utworu – tęsknotę za ojczyzną.
- **Ironia** – mówienie czegoś innego, zwykle odwrotnego, niż się myśli. Najczęściej służy ośmieszeniu lub krytyce. Przykład: do kolegi, który spóźnił się godzinę, ktoś mówi: „Ale jesteś punktualny!”. Ironię rozpoznajemy po tym, że sytuacja przeczy słowom.
- **Komizm** – wszystko, co w utworze śmieszy. Może wynikać z sytuacji (np. nieporozumienia), z zachowania i cech postaci (np. tchórz, który się przechwala) albo z języka (np. powtarzane powiedzonka). Komizm bawi, ale też ośmiesza ludzkie wady i skłania do refleksji. W *Zemście* śmieszy tchórzliwy samochwała Papkin, porywczy Cześnik z powiedzonkiem „mocium panie” i Rejent, który wciąż powtarza: „Niech się dzieje wola nieba, / Z nią się zawsze zgadzać trzeba”.

Pojęcie	Co to jest	Przykład	Funkcja
symbol	znak o wielu znaczeniach	plama na czole Balladyny; reduta w *Reducie Ordona*	pogłębia sens, skłania do interpretacji
alegoria	znak o jednym, stałym znaczeniu	lis, wilk i jagnię w bajkach Krasickiego	uczy, w przejrzysty sposób krytykuje ludzkie wady

neologizm	nowy wyraz	wyrazy tworzone przez poetów, np. Bolesława Leśmiana	zaskakuje, nazywa coś niezwykłego, buduje nastrój
inwokacja	uroczysty zwrot na początku utworu	początek *Pana Tadeusza*	wprowadza temat, nadaje utworowi podniosły ton
ironia	słowa odwrotne do myśli	„Ale jesteś punktualny!” – do spóźnialskiego	ośmiesza, krytykuje, pozwala zachować dystans
komizm	to, co śmieszy	Papkin w *Zemście*	bawi i ośmiesza wady

Symbol, alegoria, ironia, inwokacja



symbol: plama na czole Balladyny – wiele znaczeń



alegoria – jedno stałe znaczenie, np. waga to sprawiedliwość



ironia – słowa odwrotne do myśli



inwokacja: „Litwo! Ojczyzno moja!”

Przykłady z wyjaśnieniem

Przykład 1. Czy lis w bajce Krasickiego *Kruk i lis* to symbol, czy alegoria?
Alegoria. Lis ma **jedno**, stałe znaczenie – to przebiegły pochlebca. Pochwałami namawia kruka do śpiewu, a kruk wypuszcza ser z dzioba. Bajka naprawdę mówi o ludziach, którzy dają się zwieść pochlebstwom.

Przykład 2. Jaką funkcję pełni inwokacja w *Panu Tadeuszu*?
Otwiera epopeję i wprowadza jej temat. Poeta, który żyje na emigracji, zwraca się do Litwy jak do kogoś bliskiego i porównuje ją do zdrowia: docenia ją ten, kto ją stracił. Prosi Matkę Boską, by przeniosła jego „duszę utęsknioną” w rodzinne strony. Tak wyraża tęsknotę za ojczyzną.

Przykład 3. Uczeń mówi w czasie ulewy: „Piękna pogoda na wycieczkę!”. Jaki to środek?
To **ironia**: słowa znaczą coś odwrotnego niż myśl mówiącego. Uczeń uważa, że pogoda jest fatalna, i żartobliwie to krytykuje.

Zadania

PIERWSZA ŁAWKA

1 **Połącz pojęcie z jego opisem. Wpisz literę.** ___ / 5 pkt

1. symbol	a) nowy wyraz utworzony przez autora
2. alegoria	b) uroczysty zwrot do bóstwa lub ojczyzny na początku utworu
3. neologizm	c) znak o jednym, stałym znaczeniu
4. inwokacja	d) znak o wielu znaczeniach, który wymaga interpretacji
5. ironia	e) mówienie czegoś odwrotnego niż myśl, zwykle z drwiną
	f) powtarzanie tych samych słów na początku wersów

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

2 **Który przykład jest alegorią?** ___ / 1 pkt

A. krwawa plama na czole Balladyny

B. kobieta z wagą i opaską na oczach jako sprawiedliwość

C. słowa „Ale jesteś punktualny!" do spóźnialskiego

D. wyraz „zasnuwisko" w wierszu o wieczorze

3 **Uzupełnij zdania. Wpisz pojęcia z ramki. Jedno pojęcie jest zbędne.** ___ / 4 pkt

alegoria inwokacją neologizm komizm symbol

1. W bajkach Krasickiego zwierzęta przedstawiają ludzi. To _____.
2. *Pan Tadeusz* rozpoczyna się _____.
3. Wyraz utworzony przez poetę, którego nie ma w słowniku, to _____.
4. To, co w utworze śmieszy, to _____.

4 **Oceń prawdziwość stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.** ___ / 4 pkt

1. Alegoria ma zwykle jedno, stałe znaczenie.	P	F
2. Symbol można odczytać na kilka sposobów.	P	F
3. Ironia to mówienie wprost tego, co się myśli.	P	F
4. Komizm może ośmieszać ludzkie wady.	P	F

5 **Wypisz dwa zwierzęta z bajek. Podaj ich alegoryczne znaczenie.** ___ / 2 pkt

_____

_____

Znaczenia w utworze – w praktyce

Tekst, źródło, doświadczenie lub sytuacja z życia

KARTA 4/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 12 pkt



Pamiętaj: ironia – słowa odwrotne do myśli

1 Przeczytaj bajkę i wykonaj zadania. ___ / 7 pkt

Lis sędzią

[1] Zwierzęta w lesie miały już dość kłótni. Postanowiły wybrać sędziego i wybrały lisa, bo wszyscy mówili, że jest najmądrzejszy.

[2] Pierwsze przyszły do niego kura i kaczka. Znalazły na polu garść ziarna i nie umiały go podzielić. Lis słuchał uważnie, kiwał głową i chwalił obie za uczciwość. Wreszcie ogłosił wyrok: „Ziarno zatrzymuję jako dowód w sprawie. Wy zostańcie u mnie na noc, a rano wszystko wyjaśnimy".

[3] Mówiono potem, że był to najskuteczniejszy sędzia w lesie: po jego wyroku kura i kaczka już nigdy się nie kłóciły.

[4] Kto sędzią chytrego lisa wybiera,
Temu lis i spór, i majątek zabiera.

Tekst własny (wzorowany na bajkach Ignacego Krasickiego)

1.1 Wyjaśnij, kogo przedstawiają lis oraz kura i kaczka. ___ / 2 pkt

1.2 Nazwij środek, dzięki któremu zwierzęta w bajce przedstawiają ludzi. Uzasadnij odpowiedź. ___ / 2 pkt

1.3 Wyjaśnij, dlaczego zdanie z akapitu 3. jest ironiczne. ___ / 2 pkt

1.4 Zapisz morał bajki własnymi słowami. ___ / 1 pkt

Podgląd • Pierwsza Ławka

Sprawdzian: Znaczenia w utworze – grupa A



KARTA 5/6

20 minut · 16 pkt

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 16 pkt

1 **Połącz pojęcie z jego opisem. Wpisz literę.** ___ / 5 pkt

1. symbol	a) uroczysty zwrot na początku epopei
2. alegoria	b) znak o wielu znaczeniach
3. neologizm	c) słowa znaczące coś odwrotnego niż myśl mówiącego
4. inwokacja	d) wyraz utworzony przez autora
5. ironia	e) obraz o jednym, umownym znaczeniu
	f) opowiadanie o zdarzeniach przez narratora

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____ 5 ____

2 **Który przykład jest symbolem?** ___ / 1 pkt

A. Temida z wagą i opaską na oczach

B. wyraz „gwiazdoszept” w wierszu

C. plama na czole Balladyny

D. lis-pochlebca w bajce Krasickiego

3 **Oceń prawdziwość stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.** ___ / 4 pkt

1. Bajki Krasickiego mają charakter alegoryczny.	P	F
2. Inwokacja w *Panu Tadeuszu* jest zwrócona do Litwy.	P	F
3. Neologizm to wyraz dawny, dziś już nieużywany.	P	F
4. Komizm w *Zemście* ośmiesza wady bohaterów.	P	F

4 **Nazwij środek użyty w wypowiedzi. Wyjaśnij, co naprawdę myśli mówiący.** ___ / 2 pkt

Kuba przez cały miesiąc nie przyszedł na żaden trening. Po zawodach, w których zajął ostatnie miejsce, trener powiedział: „No, widać, że ciężko pracowałeś!”.

5 **Wyjaśnij, jaką funkcję pełni inwokacja w *Panu Tadeuszu*. Podaj dwie funkcje.** ___ / 2 pkt

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Znaczenia w utworze – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 7

Podgląd pokazał 6 z 17 stron. Pełna wersja: 17 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Znaczenia w utworze – najważniejsze wiadomości – 5 zadań, 16 pkt
- Karta 2: Znaczenia w utworze – ćwiczenia podstawowe – 5 zadań, 15 pkt
- Karta 3: Znaczenia w utworze – utrwalenie – 5 zadań, 10 pkt
- Karta 4: Znaczenia w utworze – w praktyce – 4 zadania, 12 pkt
- Karta 5: Sprawdzian: Znaczenia w utworze – grupa A – 6 zadań, 16 pkt
- Karta 6: Sprawdzian: Znaczenia w utworze – grupa B – 6 zadań, 16 pkt Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości z przykładami.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/jezyk-polski-klasa-7-dzial-06-znaczenia-w-utworze-zestaw